

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Мария Стоянова Алексиева,
член на научно жури, назначено със Заповед № УМО-75/2.02.2022 г. на
Ректора на Бургаския свободен университет
за присъждане на образователната и научна степен „Доктор”

Научна област 1. Педагогически науки

Професионално направление 1.2. Педагогика

Научна специалност: Предучилищна и начална училищна педагогика

Център по хуманитарни науки

Програмен съвет „Педагогика и социални дейности“

Тема на дисертационния труд: Модел за формиране на социална компетентност при ученици в начален етап на обучение (4 клас)

Автор: Силвия Евгениева Марушкина

Научен ръководител: доц. д-р Пепа Митева

1. Данни за дисертанта

Силвия Марушкина е възпитаник на ЮЗУ „Неофит Рилски“ в гр. Благоевград. Магистър е по начална училищна педагогика със специализация „руски език“.

В периода 1983 – 1921 г. работи и заема различни длъжности в сферата на образованието:

- 7 ОУ, 2 ОУ и РИО (Кюстендил),
- директор на ЦРД,
- Директор на ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ (с. Раждавица),
- 54 СОУ,
- 101 СОУ,
- директор на ЧДГ,
- директор на ЧСОУ
- 98 НУ (София).

Научният интерес към темата за формиране на социална компетентност при ученици в начален етап на обучение е дългосрочен и траен.

2. Данни за докторантурата

Силвия Марушкина е зачислена за докторант на самостоятелна подготовка в област на висше образование 1. Педагогика, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма Предучилищна и начална училищна педагогика със заповед на ректора на БСУ УМО 66/06.02.2019 г. със срок на обучение 18 месеца.

Докторантката е изпълнила задълженията си по индивидуалния учебен план, полагайки всички изпити.

През м. февруари 2021 г. със заповед на ректора на БСУ срокът за обучение е удължен със 6 месеца, за да може докторантката да довърши експерименталната работа по дисертационния труд.

Докторант Силвия Марушкина е отписана с право на защита с ректорска заповед УМО/ 109/16.03.20021 г. и отговаря на изискванията по чл.16 от Правилника за развитие на академичния състав в БСУ.

Всички административни процедури до настоящия момент са спазени.

3. Общи сведения за дисертационния труд и автореферата

Съдържанието на дисертационният труд е представено на 152 страници. Основният текст е разположен на 128 страници. Останалите включват: титулна страница, 8 страници литература и 16 страници приложение.

Библиографията включва 108 заглавия, от които 88 на български език, 7 на руски език, 5 на английски език и 8 от електронни издания.

В структурно отношение разработката е изградена от увод, три глави, заключение, литература и приложения.

Резултатите от изследването са онагледени чрез 22 таблици, 14 фигури и 3 схеми, което допълнително дава възможност да се проследят параметрите на научно-теоретичното и на педагогическото изследване.

3.1. Актуалност на темата и структуриране на разработката

В дисертацията си „Модел за формиране на социална компетентност при ученици в начален етап на обучение (4 клас)“ Силвия Марушкина разработва актуална научна и социално значима тема за училищното образование.

Актуалността на проблема произтича от факта, че социалната компетентност е част от ключовите компетентности, които следва да се развиват у учениците. Нещо повече реформите, които „текат“ в съвременното училище са насочен и към изграждане на умения и отношения, които да формират по-адаптивни и активни личности, отговарящи на очакванията и на предизвикателствата на съвременния свят.

В този контекст провеждането на изследване, свързано с възможността да се предложи модел и педагогически инструментариум за изграждане на социални умения, които благоприятстват личностното развитие на децата от средното детство е навременно и необходимо.

То има принос към теорията на педагогическата наука, към подобряване на професионалната компетентност на педагогическите специалисти чрез включване на съдържанието в програми за курсове за квалификация.

Методологически изследването има теоретико-приложен характер.

3.2. Съдържание на дисертационния труд

В увода Силвия Марушкина извежда необходимостта от концептуализиране на категорията „социална компетентност“ с нейните многообразни аспекти. Докторантката аргументирано извежда необходимостта от разработване на модел за формиране на социална

компетентност при ученици от начален етап на обучение (4.клас) в контекста на научно-теоретичната и на практическата важност на проблема.

Представена е спецификата на изследването в цел и задачи, обектът и предметът на изследване. Чрез създаденото като краен продукт Ръководство за учители и онлайн версия на комплект от дидактически материали за формиране на социални умения у малките ученици се дава възможност на началните учители да развиват социална компетентност у учениците.

Първа глава на дисертационния труд е разработена в четири параграфа и завършва с изводи по направеното изложение.

В нея са разгледани и анализирани теоретичните аспекти на изследването. Докторантката прави исторически преглед и теоретичен анализ на съществуващи научни изследвания по темата. Анализира концепции и теории, свързани с ключовите умения и компетентности на XXI век и ролята им за развитието на детето. Извежда значимостта на социалната компетентност като базова на XXI век и в хронологичен ред представя вече готови модели за определяне на структурата ѝ. В тази част на дисертационната си разработка Силвия Марушкина представя специфични особености в развитието на учениците от началния образователен етап и проект на модел за формиране на социална компетентност при учениците от 4. клас.

Втора глава на дисертацията е озаглавена „**Концептуални параметри на научното изследване**“. Структурирана е в седем параграфа.

Още в началото авторката представя схема на постановката на изследването, която онагледява съдържанието представено в тази част на дисертационния труд. Описани са *целта, задачите, обекта, предмета, хипотезите на изследване, методите на изследване. Инструментарият*, с помощта на който е реализирано самото изследване, *етапите и извадката* за провеждане на изследването.

Добро впечатление правят формулираните критерии за измерване на социалните умения.

В **трета глава** на дисертационния труд Силвия Марушкина представя **анализ на резултатите от изследването**. Тази глава може да бъде определена с най-голяма приносна стойност заради начина, по който са представени резултатите и апробирания *модел за формиране на социална компетентност*.

Педагогическият експеримент е реализан в неговата пълнота: *констатиращ експеримент*, който включва педагогическо *научно Наблюдение и Експертна оценка*. *Научното Наблюдение* като метод на изследване е насочен към реакциите на децата и дава първоначална информация за социалните умения на ученици от 4. клас, приложено в констатиращия етап на експерименталното изследване. Резултатите от наблюдението са отразени в протоколи; *формиращ експеримент*, като тук целта е създаване на „*Модел за формиране на социална компетентност при ученици от начален етап на обучение (4. клас)*“. На база резултатите от приложената полупроективна методика на Рене Жил е разработен *дизайн на примерен модел за формиране на социална компетентност*. *Моделът* е съобразен с дефицити в социалните умения, открити се при *научното Наблюдение и Експертната оценка* при ученици от 4. клас в начален етап на обучение и *контролен експеримент*, в който се изследват личностни характеристики на малките ученици от експерименталната група и в контролната група.

Статистическата обработка на резултатите е коректна. Визуализацията е чрез таблици и диаграми. В края на трета глава докторантката съвсем логично стига до изводи, свързани с реализираното педагогическо изследване.

4. Научни приноси на дисертационния труд

Проведеното теоретико-емпирично изследване от докторант Силвия Марушкина на тема „**МОДЕЛ ЗА ФОРМИРАНЕ НА СОЦИАЛНА**

КОМПЕТЕТНОСТ ПРИ УЧЕНИЦИТЕ В НАЧАЛЕН ЕТАП НА ОБУЧЕНИЕ (4. клас)” представя актуален, до този момент фрагментарно разработен, но от гледна точка на теорията и на практиката перспективен проблем в областта на педагогическата наука.

Научните приноси обособявам като научно-теоретични и практико-приложни.

Приноси с теоретичен характер:

1. Анализирани са научни концепции за изясняване на категорията „социална компетентност“, имащи отношение към дисертационното изследване. На тази основа е обоснована необходимостта от експериментална работа за формиране на социална компетентност у учениците в началния етап на обучение.

2. Разширява се наличното педагогическо знание, свързано със цялостната конструкция „социална компетентност“ и възможностите за вграждането и в образователния процес и началната училищна реалност.

Приноси с практико-приложен характер:

1. На база проведено теоретико-приложно изследване е създаден модел за *формиране на социална компетентност* при ученици от 4. клас в учебна среда, който може да се използва от учителите за формиране и развиване на социалната компетентност на учениците.

2. Събраните емпирични данни дават възможност за анализ и преосмисляне на съдържанието на начина, по който се организират педагогически взаимодействия с учениците в началния етап на обучение.

3. Разработено е **Ръководство за формиране на социална компетентност при учениците от начален етап на обучение – 4. клас с дидактически материали**. Ръководството може да послужи като педагогически ресурс на началните учители и родителите при овладяване и развиване на социални умения при малките ученици.

5. Публикации и участия в научни форуми

Представените публикации по темата на дисертационния труд са 6 (шест).

Публикувани са в периодични издания и са представени на различни форуми. 2 (две) са публикувани в чуждо издание.

Всички публикации на Силвия Марушкина са самостоятелни.

Автореферат

Съдържанието в автореферата следва логиката на отразено основното съдържание на дисертационния труд. В конструктивен и съдържателен план отговаря на изискванията за този вид разработка. Включеното съдържание е систематизирано и конкретно отразява най-съществените аспекти на дисертационния труд.

В края на автореферата е представен и списък с публикациите по темата на дисертацията.

6. Бележки, препоръки и въпроси

Безспорно дисертационният труд на Силвия Марушкина има своите достойнства и иновативен характер.

Препоръките ми са свързани с необходимостта от извеждане на ясна авторова позиция, свързана с категорията „социална компетентност“. Имам бележки и към заключението на дисертационната разработка. То трябва да отразява, да „събере“ всички важни аспекти, възникнали въпроси, изведени тенденции, имащи отношение към изследвания проблем и да очертае перспективи за последващи изследвания.

Към докторанката имам следните въпроси и конкретни препоръки:

Как ще популяризирате създадения от Вас теоретико-приложен модел за формиране на медийна грамотност чрез извънкласни форми на работа на ученици от 4. клас?

В дългосрочен план, препоръчвам на докторант Силвия Марушкина да апробира модела и за останалите класове в началния етап на обучение и да напише Технология за формиране на социална компетентност в началното училище.

В краткосрочен план, препоръчвам създаване на програма за квалификация на учителите в началния етап на обучение за формиране на социална компетентност чрез извънкласни форми на обучение, например.

6. Заключение

Дисертацията на докторант Силвия Евгениева Марушкина е представена цялостно, с реализирано изследване и с доказани научни приноси.

Нямам съмнение за плагиатство в научния труд и в представените публикации.

Като оценявам качествата на дисертационния труд, автореферата и шестте публикации, убедено твърдя, че отговарят на научните и на техническите изисквания, в съответствие са и с наукометричните критерии за минималните национални изисквания към дейността на кандидата за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ в Област 1. Педагогически науки.

Това ми дава основание да дам **положителна оценка** и да предложа на уважаемото научно жури да присъди на Силвия Марушкина образователната и научната степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна и начална училищна педагогика).

26.02.2022 г.

Подпис:.....

проф. д-р Мария Алексиева

REVIEW

**by Prof. Maria Stoyanova Aleksieva PhD,
member of the scientific jury appointed by Order № UMO-75 /
2.02.2022 of the Rector of the Burgas Free University
for awarding the educational and scientific degree "Doctor"**

Scientific field 1. Pedagogical sciences

Professional field 1.2. Pedagogy

Doctoral program: Preschool and primary school pedagogy

Center for Humanities

Pedagogical and Social Activities Program Council

Dissertation topic: Model for formation of social competence in students in the initial stage of education (4th grade)

Author: Silvia Evgenieva Marushkina - PhD student - Burgas Free University - Center for Humanities

Scientific adviser: Assoc. Prof. Pepa Miteva PhD

1. Data for the dissertation

Silvia Marushkina is a graduate of SWU "Neofit Rilski" in Blagoevgrad. He has a master's degree in primary school pedagogy with a specialization in Russian.

In the period 1983 - 1921 he worked and held various positions in the field of education:

- 7 primary schools, 2 primary schools and RIE (Kyustendil),
- Director of the CRD,
- Director of the primary school "St. St. Cyril and Methodius "(village of Rajdavitsa),
- 54 high schools,
- 101 SOU,
- Director of the kindergarten

- Director of the CSW
- 98 NU (Sofia).

The scientific interest in the topic of forming social competence in students in the initial stage of education is long-term and lasting.

2. Data on doctoral studies

Silvia Marushkina is enrolled as a doctoral student in independent training in the field of higher education 1. Pedagogy, professional field 1.2. Pedagogy, doctoral program Preschool and primary school pedagogy by order of the Rector of BSU UMO 66 / 06.02.2019 with a training period of 18 months.

The doctoral student has fulfilled her obligations under the individual curriculum, taking all exams.

In February 2021, by order of the Rector of BSU, the term of study was extended by 6 months so that the doctoral student could complete the experimental work on the dissertation.

PhD student Silvia Marushkina was discharged with the right to defense by rector's order UMO / 109 / 16.03.20021 and meets the requirements of Article 16 of the Regulations for the development of the academic staff at BSU.

All administrative procedures have been followed so far.

3. General information about the dissertation and the abstract

The content of the dissertation is presented on 136 pages. The main text is located on 128 pages. The rest include 8 pages of literature and 16 pages of appendix. The bibliography includes 108 titles, of which 88 in Bulgarian, 7 in Russian, 5 in English and 8 from electronic editions.

Structurally, the development consists of an introduction, three chapters, a conclusion, literature and appendices. The results of the research are illustrated by 22 tables, 14 figures and 3 diagrams, which additionally makes it possible to trace the parameters of scientific-theoretical and pedagogical research.

3.1. Relevance of the topic and structuring of the development

In her dissertation "Model for the formation of social competence in students in primary education (4th grade)" Silvia Marushkina develops a topical scientific and socially significant topic for school education.

The urgency of the problem stems from the fact that social competence is part of the key competencies that should be developed in students. Moreover, the reforms that are "ongoing" in the modern school are aimed at building skills and attitudes that form more adaptable and active individuals, meeting the expectations and challenges of the modern world.

In this context, conducting research related to the possibility of proposing a model and pedagogical tools for building social skills that favor the personal development of children from middle childhood is timely and necessary.

It contributes to the theory of pedagogical science, to improving the professional competence of pedagogical specialists by including the content in programs for qualification courses.

Methodological research has a theoretical and applied nature.

3.2. Content of the dissertation

In the introduction, Silvia Marushkina highlights the need to conceptualize the category of "social competence" with its many aspects. The doctoral student argues the need to develop a model for the formation of social competence in students from primary school (4th grade) in the context of scientific and theoretical and practical importance of the problem.

The specifics of the research in terms of purpose and tasks, the object and the subject of research are presented. The finalized Teacher's Guide and online version of a set of didactic materials for the formation of social skills in young students enable primary school teachers to develop social competence in students.

The first chapter of the dissertation is developed in four paragraphs and ends with conclusions from the presentation.

It examines and analyzes the theoretical aspects of the study. The doctoral student makes a historical review and theoretical analysis of existing research on the topic. Analyzes concepts and theories related to the key skills and competencies of the XXI century and their role in child development. Derives the importance of social competence as a basis for the XXI century and in chronological order presents ready-made models for determining its structure. In this part of her dissertation Silvia Marushkina presents specific features in the development of students from primary education and a project model of social competence in 4th grade students.

The second chapter of the dissertation is entitled "Conceptual parameters of scientific research". It is structured in seven paragraphs.

At the very beginning, the author presents a scheme of the research, which illustrates the content presented in this part of the dissertation. The purpose, tasks, object, subject, research hypotheses, research methods are described. The toolkit with the help of which the research itself was realized, the stages and the sample for conducting the research.

The formulated criteria for measuring social skills make a good impression.

In the third chapter of the dissertation Silvia Marushkina presents an analysis of the research results. This chapter can be determined with the greatest contribution value due to the way the results are presented and the tested model for the formation of social competence.

The pedagogical experiment is realized in its entirety: a ascertaining experiment, which includes pedagogical scientific observation and expert evaluation. Scientific Observation as a method of research is focused on the reactions of children and provides initial information about the social skills of 4th grade students, applied in the ascertaining stage of the experimental research. The results of the monitoring are recorded in protocols; formative experiment, as here the aim is to create a "Model for the formation of social competence in students from primary school (4th grade)". Based on the results of the applied semi-projective methodology of Rene Gilles, a design of an

exemplary model for the formation of social competence was developed. The model is consistent with deficits in social skills, highlighted in the Scientific Supervision and Expert Assessment of 4th grade students in the initial stage of training and control experiment, which examines the personal characteristics of young students in the experimental group and in the control group.

The statistical processing of the results is correct. The visualization is through tables and diagrams. At the end of the third chapter, the doctoral student logically reaches conclusions related to the realized pedagogical research.

4. Scientific contributions of the dissertation

The theoretical and empirical research conducted by PhD student Silvia Marushkina on "MODEL FOR FORMATION OF SOCIAL COMPETENCE IN STUDENTS IN THE INITIAL STAGE OF EDUCATION (4th grade)" presents a current perspective, so far fragmentary of the theory problem in the field of pedagogical science.

I distinguish the scientific contributions as scientific-theoretical and practical-applied.

Theoretical contributions:

1. Scientific concepts for clarification of the category "social competence" related to the dissertation research are analyzed. On this basis, the need for experimental work for the formation of social competence in students in the initial stage of education is justified.

2. The available pedagogical knowledge related to the overall construction of "social competence" and the opportunities for integration into the educational process of the primary school reality is expanded.

Practical contributions:

1. On the basis of a theoretical and applied research a model for the formation of social competence in students of 4th grade in a learning environment has been created, which can be used by teachers to form and develop the social competence of students.

2. The collected empirical data provide an opportunity to analyze and rethink the content of the way in which pedagogical interactions with students in the initial stage of education are organized.

3. A Guide for the formation of social competence in students from the initial stage of education has been developed - 4th grade with didactic materials. The guide can serve as a pedagogical resource for primary teachers and parents in mastering and developing social skills in young students.

5. Publications and participation in scientific forums

The presented publications on the topic of the dissertation are 6 (six).

They have been published in periodicals and presented in various forums. 2 (two) are published in a foreign edition.

All publications of Silvia Marushkina are independent.

Abstract

The content in the abstract follows the logic of the reflected main content of the dissertation. In terms of construction and content it meets the requirements for this type of development. The included content is systematized and specifically reflects the most important aspects of the dissertation.

At the end of the abstract is presented a list of publications on the topic of the dissertation.

6. Notes, recommendations and questions

Undoubtedly, Sylvia Marushkina's dissertation has its merits and innovative character.

My recommendations are related to the need to bring a clearer author's position related to the category of "social competence". I also have notes on the conclusion of the dissertation. It should reflect, "gather" all important aspects, issues, emerging trends relevant to the research problem and outline prospects for further research.

I have the following questions and specific recommendations for the PhD student:

How will you popularize the theoretical-applied model for the formation of media literacy created by you through extracurricular forms of work of 4th grade students?

In the long run, I recommend PhD student Silvia Marushkina to test the model for the other classes in the initial stage of education and to write Technology for the formation of social competence in primary school.

In the short term, I recommend creating a program for teacher qualification in the initial stage of training for the formation of social competence through extracurricular forms of training, for example.

6. Conclusion

The dissertation of doctoral student Silvia Evgenieva Marushkina is presented in its entirety, with realized research and proven scientific contributions.

I have no doubt of plagiarism in the scientific work and in the publications presented.

Assessing the qualities of the dissertation, the author's abstract and the six publications, I am convinced that they meet the scientific and technical requirements, in accordance with the scientometric criteria for the minimum national requirements for the candidate for the educational and scientific degree "Doctor" in Area 1. Pedagogical sciences.

This gives me a reason to give a positive assessment and to propose to the esteemed scientific jury to award Silvia Marushkina the educational and scientific degree "Doctor" in the field of higher education 1. Pedagogical sciences, Professional field 1.2. Pedagogy (Preschool and primary school pedagogy).

Signature:

Prof. Maria Aleksieva PhD

02/26/2022